

BG

BG

BG

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 16.7.2008
СОМ(2008) 466 окончателен

ЗЕЛЕНА КНИГА

Авторското право в икономиката на знанието

ЗЕЛЕНА КНИГА

Авторското право в икономиката на знанието

СЪДЪРЖАНИЕ

1.	Въведение	3
1.1.	Цел на Зелената книга.....	3
1.2.	Обхват на Зелената книга.....	3
2.	Общи въпроси.....	4
3.	Изключения: специфични въпроси	6
3.1.	Изключения за библиотеки и архивни учреждения	7
3.1.1.	Цифровизация (съхраняване).....	8
3.1.2.	Предоставяне на разположение на цифровизирани произведения.....	3
3.1.3.	Осиротели произведения.....	10
3.2.	Изключение в полза на хората с увреждания.....	10
3.3.	Разпространение на произведения за преподавателски и изследователски цели	13
3.4.	Съдържание, създадено от потребител.....	16
4.	Покана за коментари.....	20

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Цел на Зелената книга

Целта на Зелената книга е да насърчи дебат по въпроса как знанията за изследователската дейност, науката и образованието могат най-сполучливо да бъдат разпространявани в електронен вид. Зелената книга цели да разгледа поредица от въпроси, свързани с ролята на авторското право в „икономиката на знанието“¹, и предвижда да постави началото на допитване по тези въпроси.

Зелената книга се състои основно от две части. Първата част разглежда общи въпроси относно изключенията от изключителните права, въведени с основния документ от европейското законодателство за авторско право - Директива 2001/29/ЕО относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество („директивата“)². Другият документ от законодателството за авторското право, който има отношение към икономиката на знанието, Директива 96/9/ЕО за правна закрила на базите данни³, е анализиран в отделен доклад⁴. Въпреки това, в настоящия доклад ще бъдат разгледани и някои аспекти на тази директива, като например изключенията и ограниченията.

Втората част разглежда специфични въпроси, свързани с изключенията и ограниченията, които имат най-голямо значение за разпространението на знания, както и с това дали тези изключения следва да претърпят развитие в ерата на цифровото разпространение.

Зелената книга разглежда всички въпроси по един балансиран начин, отчитайки гледните точки на издателите, библиотеките, учебните заведения, музеите, архивните учреждения, изследователите, хората с увреждания и обществото като цяло.

1.2. Обхват на Зелената книга

В своя преглед на единния пазар⁵ Комисията подчертава необходимостта от насърчаване на свободното движение на знания и иновации като „петата свобода“ в

---

¹ Общоприетата употреба на термина „икономика на знанието“ е за обозначаване на икономическа дейност, която ползва интелектуални ресурси от рода на ноу-хау и опит, а не „природни“ ресурси (например земя или минерали). Една от основните концепции на икономиката на знанието е, че знанието и образованието (наричани още „човешки капитал“) могат да бъдат третирани като търговски актив или като образователни и интелектуални продукти и услуги, които могат да бъдат изнасяни с голяма възвръщаемост. Очевидно е, че икономиката на знанието е доста по-важна за онези региони, чиито природни ресурси са оскъдни.

² Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 г. относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество, ОВ L 167, 22.6.2001 г., стр. 10-19. През 2007 г. Комисията публикува доклад, в който се анализира как държавите-членки са транспонирали, а националните съдилища са прилагали, членове 5, 6 и 8 от директивата: вж. „Report on the application of the Directive on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (2001/29/EC)“ („Доклад за прилагането на Директива 2001/29/ЕО относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество“), достъпен в Интернет на адрес: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/copyright-info/copyright-info_en.htm

³ Директива 96/9/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 1996 г. за правна закрила на базите данни, ОВ L 77, 27.3.1996 г., стр. 20-28.

⁴ http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/prot-databases/prot-databases_en.htm

⁵ СОМ (2007) 724 окончателен от 20.11.2007 г. – „Единен пазар за Европа през 21-ви век“.

рамките на единния пазар. Зелената книга основно проследява как изследователската дейност, науката и образователните материали се разпространяват сред обществеността и се стреми да установи дали знанията циркулират свободно във вътрешния пазар. При все това Зелената книга не се ограничава единствено до материали от научно и образователно естество. В обхвата ѝ са включени и такива материали, които, макар и да не попадат в тези параметри, играят важна роля за повишаване на знанията.

„Обществеността“, спомената в настоящата Зелена книга, включва учени, изследователи, учаци, а също и хора с увреждания или обикновени граждани, които желаят да развият нивото на знанията и образованието си, използвайки Интернет. По-широкото разпространение на знания допринася за по-високо интеграционни и единни общества, които създават условия за равенство на възможностите в съответствие с приоритетите на предстоящата обновена Социална програма.

Високата степен на защита на авторското право е изключително съществена за създаването на творчески произведения. Авторското право гарантира поддържането и развиването на творческия импулс в полза на авторите, продуцентите, потребителите и широката общественост. Необходима е строга и ефективна система за защита на авторското право и сродните му права, която да осигури на авторите и продуцентите възнаграждение за техните творчески усилия и да насърчи продуцентите и издателите да инвестират в творчески произведения (виж съображения 10 и 11 от директивата). Издателският сектор е важен за европейската икономика⁶. Авторското право е също така и политика в съответствие с изискването за насърчаване на прогреса и иновациите. Комисията се стреми да получи становището на научно-изследователския сектор за начина на предоставяне на цифровото съдържание. Тези нови способи на предоставяне на съдържанието следва да позволят на потребителите и учените да имат достъп до защитеното съдържание при пълното съблюдаване на авторското право.

Традиционен подход в съществуващите закони за авторското право е стремежът да се установи равновесие между гарантирането на възнаграждение за реализирани в миналото творчество и инвестиции, и бъдещото разпространение на продукти на знанието чрез въвеждане на списък с изключения и ограничения, които да позволяват извършването на определени специфични действия, свързани с научните изследвания, дейностите на библиотеките и хората с увреждания. В тази връзка директивата въвежда изчерпателен списък с изключения и ограничения. В същото време тези изключения не са задължителни за държавите-членки и, дори когато биват приети на национално ниво, те често са формулирани по начин, по-ограничен от предписаното в директивата.

2. ОБЩИ ВЪПРОСИ

Директивата хармонизира правото на възпроизвеждане, правото на публично разгласяване, правото на предоставяне на публично разположение и правото на разпространение. Основният принцип, залегнал в хармонизацията, е да се осигури на притежателите на права висока степен на закрила, поради което обхватът на изключителните права е определен много свободно. Някои заинтересовани страни изразяват съмнение дали въвеждането на изключителни права води до справедливо

---

⁶ Според проведено от Федерацията на европейските издатели проучване, годишните приходи от продадените издадени книги са възлизали на 22 268 млн. EUR през 2004 г. През същата година са били издадени повече от 620 000 нови книги или издания, като заетите на пълен щат в книгоиздаването са наброявали около 123 000 души. Вж. <http://www.fep-fee.be/>

разпределение на доходите между всички категории носители на права. Авторите (като композитори, филмови режисьори и журналисти) и особено артистите-изпълнители твърдят, че не са спечелили никакви значими приходи от упражняването на новото право на „предоставяне на разположение“, по отношение на ползването на техните произведения онлайн.

Освен адаптирането на изключителните права към онлайн средата, с директивата се въведе, без това да е обвързваща в международен план практика, изчерпателен списък с изключения от закрилата на авторското право. Главната причина за наличието на такъв списък, изглежда, е да се ограничи възможността на държавите-членки да въвеждат нови или разширяват обхвата на съществуващите изключения извън позволеното от Директивата. В хода на законодателния процес държавите-членки постепенно въведоха актуалния списък с едно задължително изключение и 20 незадължителни изключения.

Условията за прилагане на изключенията са описани в доста общ смисъл. Избраният от съставителите подход определено осигурява на държавите-членки голяма гъвкавост в прилагането на съдържащите се в директивата изключения. Освен по отношение на изключението за временно копиране, националното законодателство може да бъде по-ограничаващо от директивата що се отнася до обхвата на изключенията. Със съдържащия се в директивата списък с изключения е постигната известна хармонизация, тъй като изчерпателният списък с изключения не позволява на държавите-членки да запазват или въвеждат изключения, които не са включени в него.

В допълнение, член 5, параграф 5 от директивата предвижда позволените от нея изключения и ограничения да се прилагат в определени специални случаи, които не засягат нормалното използване на произведението или друг закрилян обект и не засягат неоправдано законните интереси на притежателя на права. Тази разпоредба е позната като „тристъпков тест“.

Формулировката на член 5, параграф 5 е израз на международните задължения на Общността в областта на авторското право и сродните му права. Тристъпковият тест е формулиран по подобен начин в член 9, параграф 2 от Бернската конвенция⁷ и – което е по-важно – в член 13 от Споразумението за свързаните с търговията аспекти на правото върху интелектуална собственост (Споразумението „TRIPS“)⁸, по което Комисията е страна⁹. Тристъпковият тест е, следователно, част от международната правна рамка в

---

⁷ Въпреки че Общността не е страна по Бернската конвенция (и не би могла да бъде, тъй като страни по нея биха могли да бъдат единствено държави), тя е задължена да я съблюдава по силата на член 9 от Споразумението „TRIPS“.

⁸ Споразумението се намира в приложение IC към Споразумението за създаване на световна търговска организация.

⁹ В член 13 „Ограничения и изключения“ от Споразумението „TRIPS“ е заложена общата клауза за изключенията по отношение на изключителните права на държателите на авторски права. Член 13 от Споразумението „TRIPS“ е бил тълкуван от решение на органа за разрешаване на спорове на СТО относно раздел 110, параграф 5 от закона за авторското право на САЩ. Мнението е било, че всяко допустимо изключение от разпоредбите на член 13 следва да е тясно и прилагано в крайни случаи (прилагане de minimis). Трите условия, а именно: 1) специфичен случай; 2) ненарушаване на нормалната работа с произведението и 3) неощетяване на законните интереси на държателя на авторско право, са кумулативни.

областта на авторското право, обвързваща за Общността и нейните държави-членки. Той се е превърнал в основа за всички ограничения на авторското право¹⁰.

Въпроси:

- (1) Следва ли да се насърчава или да се предоставят указания за сключването на договорни споразумения между държателите на авторски права и потребителите за прилагане на изключения от авторското право?
- (2) Следва ли да се насърчава, да се предоставят указания или образци за сключването на договорни споразумения между държателите на авторски права и потребителите по отношение на аспекти, необхванати от изключенията от авторското право?
- (3) Адекватен ли е подходът, основаващ се на списък с незадължителни изключения, в светлината на развиващите се интернет технологии и преобладаващите икономически и социални очаквания?
- (4) Следва ли определени категории изключения да станат задължителни, за да се гарантира по-голяма правна сигурност и по-добра закрила на бенефициерите на изключенията?
- (5) Ако това е така, кои да бъдат те?

3. ИЗКЛЮЧЕНИЯ: СПЕЦИФИЧНИ ВЪПРОСИ

Зелената книга обръща внимание на изключенията от авторското право, които са с най-голямо практическо значение за разпространението на знания, а именно:

- изключението в полза на библиотеки и архивни учреждения;
- изключението, позволяващо разпространението на произведения за преподавателски и изследователски цели;
- изключението в полза на хората с увреждания;
- възможно изключение за съдържание, създадено от потребител.

---

¹⁰ Вж. решение на органа за разрешаване на спорове на СТО по дело WT/DS/160/R (относно раздел 110, параграф 5 от закона за авторското право на САЩ) от 15 юни 2000 г.

3.1. Изключения за библиотеки и архивни учреждения

Досега по отношение на библиотеките и други подобни учреждения са възникнали два основни въпроса: създаването на цифрови копия на материали, съхранявани в колекциите на библиотеките, и електронното предоставяне на тези копия на потребителите. Цифровизацията на книги, аудио-визуални материали и друго съдържание може да обслужва двояка цел: запазване на съдържанието за бъдещите поколения и предоставянето му в електронен вид на разположение на крайните потребители.

Съгласно действащата правна рамка, библиотеките и архивните учреждения не се ползват от пълно изключение по отношение на правото на възпроизвеждане. Възпроизвеждането е разрешено единствено в специфични случаи, които недвусмислено обхващат определени действия, необходими за съхранението на произведения, съдържащи се в каталозите на библиотеките. От друга страна изключението за библиотеките и националните нормативни актове, които го въвеждат, не винаги са ясни по някои въпроси, като например „смяната на формата“ или броя копия, които могат да бъдат правени по силата на това изключение. Подробните разпоредби в това отношение произлизат от взетите на национално равнище законодателни решения във връзка с провежданата политика. Някои държави-членки имат ограничителни разпоредби по отношение на възпроизвеждането, което библиотеките имат право да извършват .

През последните години библиотеките и други учреждения, действащи в обществен интерес, проявяват все по-голяма заинтересованост не само към съхраняването (цифровизирането) на произведения, но и към предоставянето на достъп онлайн до своите колекции. Ако това се осъществи, твърдят библиотеките, на изследователите вече няма да се налага да посещават библиотеките или архивните учреждения на място, а ще могат лесно да намерят и извлекат необходимата им информация от Интернет. Освен това издателите твърдят, че цифровизират собствените си каталози с оглед създаване на интерактивни онлайн бази данни, откъдето този материал може лесно да бъде извлечен чрез компютъра на потребителя¹¹. Тези услуги изискват заплащането на абонаментна такса.

Съгласно действащото законодателство за авторското право, общодостъпните библиотеки, учебните заведения, архивните учреждения и музеите се ползват от две изключения, предвидени в Директивата за авторското право:

- изключение от правото на възпроизвеждане по отношение на специфични действия на възпроизвеждане за нетърговски цели (член 5, параграф 2, буква в) от директивата), и
- по-тясно формулирано изключение от правото на публично разгласяване и правото на предоставяне на разположение за целите на частно изследване или проучване чрез

¹¹ Например, Elsevier, издател на 2 200 списания, е създал ScienceDirect, услуга, чрез която 10 милиона учени и изследователи получават компютърен достъп до услуга, предлагаща 8,7 милиона статии от списания. През 2004 г. Elsevier пусна в действие базата данни „Scopus“, която обхваща 16 000 списания от всички големи издатели в областта на научните, технологичните и медицинските издания. Издателството предоставя по Интернет услугата „MD Consult“, която е предназначена за специалистите в здравеопазването и им предоставя на едно място информация от водещи медицински източници.

специализирани терминали в помещенията на тези ведомства (член 5, параграф 3, буква н) от директивата).

3.1.1. Цифровизация (съхраняване)

Изключението от правото на възпроизвеждане е ограничено до „специфични действия на възпроизвеждане“. По този начин член 5, параграф 2, буква в) изпъква като единственото изключение, което изрично се позовава на първия клон на „тристъпковия тест“, както е заложено в член 5, параграф 5 от директивата, в който се изисква изключението да се ограничава до „някои специални случаи“. В съответствие с това и както е посочено в съображение 40 от директивата, това изключение следва да се ограничи до някои специални случаи и не следва да обхваща ползване, извършващо се в контекста на предоставяне в електронен вид на закриляни произведения или фонограми.

Според внимателно подбраната формулировка на горното изключение излиза, че то не освобождава напълно библиотеките или други бенефициери от съблюдаването на правото на възпроизвеждане. Възпроизвеждането е разрешено единствено в специфични случаи, които безспорно биха обхванали някои действия, необходими за съхранението на произведения, съдържащи се в каталозите на библиотеките. От друга страна, това изключение не съдържа ясни правила по въпроси като „смяната на формата“ или броя копия, които могат да бъдат правени по силата на това изключение. Подробните разпоредби в това отношение произлизат от взетите на национално равнище решения относно провежданата политика.

Някои държави-членки имат ограничителни разпоредби относно възпроизвеждането, което може да се прави от библиотеките. Правителството на Обединеното кралство в момента прави допитване¹² с оглед внасяне на изменения в член 42 от Закона за авторското право, дизайна и патентите (CDPA), който позволява на библиотеките и архивните учреждения да правят по едно копие на литературни, драматични или музикални произведения, съхранявани в техни постоянни колекции, за целите на съхранението и подмяната им. Правителството предлага това изключение да се разшири, за да включи и копирането и смяната на формата за звукозаписи, филми и радио- и телевизионни предавания, както и да се разреши повече от едно копие, когато за съхранението на постоянните колекции в достъпен формат може да се налага извършване на последователно копиране.

По отношение на съхраняването на произведения, библиотеките, архивните учреждения и музеите обикновено са тези, които съхраняват произведенията в дълготраен формат. Независимо от това, все повече нараства участието на частни субекти, каквито са например интернет търсачките, в широкомащабните проекти за цифровизиране. През 2005 г. например бе поставено началото на проекта Google Book Search с цел позволяване на търсене в съдържанието на книги в Интернет¹³. Google сключва споразумения с европейски библиотеки, с които се обхваща цифровизацията на произведения, предоставени на свободен достъп¹⁴. Издателите също експериментират със свободния електронен достъп до части или дори до пълни

---

¹² <http://www.ipo.gov.uk/about/about-consult/about-formal/about-formal-current/consult-copyrightexceptions.htm>

¹³ <http://books.google.com>

¹⁴ Виж информацията, предоставена от Оксфордската библиотека:
<http://www.bodley.ox.ac.uk/librarian/CNIGoogle/CNIGoogle.htm>

текстове на книги и разработват средства, позволяващи на потребителите да прегледат съдържанието на книги.¹⁵

Необходимо е да се подчертае, че дейността на частноправни субекти като търсачките в Интернет не може да се ползва от съдържащото се в член 5, параграф 2, буква в) изключение, което обхваща само публично достъпните библиотеки, учебните заведения, музеите или архивните учреждения и касае само дейности, които не са с пряка или непряка стопанска цел. Цифровизацията е свързана с правото на възпроизвеждане¹⁶, тъй като промяната на формата на едно произведение от аналогов в цифров формат изисква възпроизвеждане на произведението. Така например, преди да може да бъде цифровизирана, една книга трябва да бъде сканирана. По принцип притежателите на правата трябва да дадат предварително съгласието си за такова възпроизвеждане, освен ако сканирането не е обхванато от някое от изключенията. По подобен начин предоставянето на разположение на цифровизирано произведение за ползване в Интернет изисква предварителното съгласие на притежателя(-ите) на правата.

Проекти като Google Book Search, които са свързани със сканиране на произведения, които се съхраняват в библиотеки, с цел да се осигури възможност за търсене в тяхното съдържание чрез Интернет, обикновено се различават от дейности като създаването на връзки (линкове), дълбоки връзки (линкове), взаимни връзки или индексация, имащи отношение към произведения, които вече са достъпни онлайн. Например, по отношение на хипервръзките (електронна връзка към файл, качен в Интернет), германският Върховен съд реши, че произведенията не се възпроизвеждат чрез създаване на връзка или дълбока връзка (такава, която препраща потребителя до друга подстраница в рамките на една и съща електронна страница)¹⁷. В американското дело *Perfect 10 срещу Google и Amazon*¹⁸ съдът реши, че свързването с изображение в пълен размер в друга страница, което не изисква възпроизвеждане на оригиналните изображения, не накърнява правото на възпроизвеждане. Макар че някои съдилища считат миниатюрите, т.е. възпроизведени малки изображения, които улесняват връзките с други сайтове в Интернет, за накърняващи изключителното право на възпроизвеждане¹⁹, Районният съд в Ерфурт²⁰ реши, че използването на миниатюри за създаване на връзки (линкове) не поражда отговорност по отношение на авторското

---

¹⁵ Например HarperCollins наскоро постави началото на няколко такива инициативи, а именно: програмата „пълен достъп“ (достъп до пълните текстове на избрани книги за ограничен период от време), програмата „Sneak Peek“ (читателите могат да разглеждат 20% от съдържанието на множество книги две седмици преди тяхното издаване) и програмата „Browse Inside“ (читателите могат да търсят в 20% от съдържанието на книгите след тяхното издаване). Те са достъпни на адрес: www.HarperCollins.com.

¹⁶ Виж Обща декларация относно член 1, параграф 4 от Договора на СОИС за авторското право: „Правото на възпроизвеждане, прогласено в член 9 от Бернската конвенция, и изключенията, които могат да се въведат по отношение на него, се прилагат в пълния им обем в дигиталната среда и, по-специално, при използването на произведения в цифров формат. Съхраняването на закриляно произведение в цифров формат на електронен носител се приема за възпроизвеждане по смисъла на член 9 от Бернската конвенция.“

¹⁷ BGH, 17 юли 2003 г., дело I WR 259/00, *Paperboy* (делото е решено преди въвеждането на директивата).

¹⁸ Дело 06-55405, 9th Cir., 16 май 2007 г.

¹⁹ Районен съд в Билефелд, 8 ноември 2005 г., JurPC Web-Dok. 106/2006 и Районен съд в Хамбург, 5 септември 2003 г., JurPC Web-Dok 146/2004.

²⁰ Районен съд в Ерфурт, 15 март 2007 г., 3 O 1108/05 - Bildersuche Suchmaschine Haftung.

право, ако изображението е било публикувано в Интернет от притежателя на правата или с негово съгласие²¹.

Често се твърди обаче, че проектът Google Book Search надхвърля дейността на търсачката, която е предмет на спор по делото на германския Върховен съд *Paperboy*²² или по делото *Perfect 10*. По делото *Paperboy* търсачката е създавала връзки към електронни страници, които са съдържали закриляни произведения, предоставени за достъп в Интернет със съгласието на притежателите на правата. Услугата *Paperboy* се е основавала на произведения, предоставени за достъп от други лица, и не би имала възможност да създаде връзка към произведение, което вече е било оттеглено от притежателя на правата. Освен това, услугата не е била свързана и с кеширане на произведението, тъй като връзката не би функционирала след оттеглянето на оригинала.

3.1.2. Предоставяне на разположение на цифровизирани произведения

Съгласно действащото законодателство за авторското право, общодостъпните библиотеки, учебните заведения, архивните учреждения и музеите се ползват от тясно формулирано изключение от правото на публично разгласяване или правото на предоставяне на публично разположение на произведения или друг закриляни обекти, ако това се прави за целите на изследване или частно проучване, чрез специализирани терминали в *помещенията* на тези ведомства (член 5 параграф 3, буква н) от директивата).

Това изключение определено не обхваща електронното предоставяне на документи на крайни потребители на разстояние. Що се отнася до електронното предоставяне на материали на крайни потребители, съображение 40 от директивата посочва, че изключението за библиотеки и архивни учреждения не следва да обхваща „ползване, извършващо се в контекста на онлайн предоставянето на закриляни произведения или други закриляни обекти“.

3.1.3. Осиротели произведения

Въпрос, който излезе на преден план при широкомащабните проекти за цифровизация, е явлението, наречено „осиротели произведения“. „Осиротелите произведения“ са произведения, които все още имат авторско право, но чиито собственици не могат да бъдат идентифицирани или открити. Налице е значително търсене по отношение на относително евтиното разпространение в електронен вид на произведения или звукозаписи с образователна, историческа или културна стойност сред широката публика. Често се твърди, че такива проекти се забавят поради липсата на задоволително решение на въпроса с осиротелите произведения. Закриляните произведения могат да се превърнат в осиротели, ако данните за автора и/или друг(-и) подобен(-ни) притежател(-и) на права (например издатели или филмови продуценти) липсват или не са актуални. Често такъв е случаят с произведения, които вече не се използват за търговски цели.

---

²¹ Следвайки подобна аргументация, търсачките не искат предварително съгласие от притежателите на авторски права, за да индексират съдържанието на електронните страници. Търсачките се аргументират, че ако собственикът на съдържанието не желае съдържанието на електронната страница да бъде индексирано, той може да кодира съобщение в текстов файл, наречен „robots.txt“, за да се откаже и блокира възможността на търсачката да копира съдържанието. Те смятат, че ако не е приложена такава технология, това е равносилно на лиценз по подразбиране, даващ правото на търсачката да копира и индексира.

²² BGH, 17 юли 2003 г., дело I WR 259/00, *Paperboy*.

Освен книги, понастоящем в библиотеки, музеи или архивни учреждения се съхраняват хиляди осиротели произведения, като например снимки или аудио-визуални произведения. Липсата на данни за тяхната собственост може да бъде препятствие пред предоставянето на публично разположение в електронен вид на тези произведения и може да възпрепятства работата по цифровото им възстановяване. Това важи с особена сила за случая с осиротелите филми.

Въпросът с осиротелите произведения е основно проблем на уреждането на правата, т.е. как да се гарантира, че потребителите, които предоставят на разположение осиротели произведения, няма да носят отговорност за нарушаване на авторското право, когато притежателят на правата се появи отново и докаже правата си върху произведението. Освен проблемите с отговорността, може да се окаже, че разходите и времето, необходими за откриване или идентифициране на притежателите на правата, особено в случаите на произведения в съавторство, са прекалено големи, за да оправдаят усилията. Това изглежда особено вярно по отношение на правата върху звукозаписите и аудио-визуалните произведения, които в момента се съхраняват в архивите на радио- и телевизионните оператори. Обхващането на осиротелите произведения от авторското право може да бъде препятствие пред разпространението на ценно съдържание и може да се разглежда като пречка пред приемствеността в творчеството. Въпреки това не е ясно в каква степен осиротелите произведения в действителност затрудняват използването на произведенията. Няма достатъчно икономически данни, които са необходими, за да могат да се определят количествените измерения на проблема на общоевропейско равнище.

Въпросът за осиротелите произведения в момента се разглежда както на национално²³, така и на равнище ЕС. САЩ²⁴ и Канада²⁵ също са предприели инициативи, свързани с осиротелите произведения. Макар че подходите към проблема се различават, предложените решения се основават предимно на един общ принцип: потребителят трябва да извърши добросъвестно търсене, за да се опита да установи или открие притежателя(-ите) на правата.

През 2006 г. Комисията прие препоръка²⁶, насърчаваща държавите-членки да създадат механизми, които да улеснят ползването на осиротели произведения и да насърчат достъпността на редица от известни осиротели произведения. Създадена бе експертна група на високо равнище в областта на цифровите библиотеки, в която бяха включени лица, заинтересовани от осиротелите произведения. Групата прие „Окончателен доклад за цифровото съхранение, осиротелите произведения и спрените от печат

---

²³ В Обединеното кралство например, „обзорът на Gowers относно интелектуалната собственост“ („Gowers Review of Intellectual Property“) съдържа препоръка Комисията да измени Директива 2001/29/ЕО и да въведе изключение за осиротелите произведения. Дания и Унгария са намерили решения на въпроса за осиротелите произведения (датското решение се основава на издаването на разширени колективни лицензи, а унгарското – на лиценз, издаден от публичен орган).

²⁴ През януари 2006 г. Службата за авторско право в САЩ публикува доклад относно осиротелите произведения. На 24 април 2008 г. в Сената и Камарата на представителите са внесени два проектозакона (съответно „Shawn Bentley Orphan Works Act“ („Закон на Shawn Bentley за осиротелите произведения“) и „Orphan Works Act of 2008“ („Закон за осиротелите произведения от 2008 г.“)). И двата проектозакона предлагат да се измени дял 17 от Кодекса на САЩ, като бъде добавен раздел за „ограничения на средствата за правна защита при делата относно осиротели произведения“.

²⁵ Канадското решение се основава на неизключителни лицензи, издавани от Съвета за авторско право на Канада.

²⁶ Препоръка на Комисията от 24 август 2006 г. относно цифровизацията и предоставянето в Интернет на материали от културния фонд и цифровото съхранение, 2006/585/ЕО, L 236/28.

произведения“²⁷, а представители на библиотеки, архивни учреждения и притежатели на права подписаха „Меморандум за разбирателство относно осиротелите произведения“²⁷. Меморандумът съдържа набор от насоки за добросъвестно издирване на притежатели на права, както и общи принципи относно базите данни с осиротели произведения и механизмите за уреждане на права. На национално равнище следва да се разработят подробни решения.

Повечето държави-членки все още не са разработили подход за регулиране на въпроса, свързан с осиротелите произведения. Евентуалният трансграничен характер на този въпрос изглежда налага използването на хармонизиран подход.

Въпроси:

- (6) Следва ли фактът, че самите издатели ще разработят достъп до каталозите си по електронен път, да налага изключението за библиотеките и архивните учреждения да бъде изменено?
- (7) За да се разшири достъпът до произведения, следва ли обществено достъпните библиотеки, учебните заведения, музеите и архивните учреждения да сключват споразумения за лицензиране с издателите? Има ли примери за успешни лицензионни споразумения за достъп по електронен път до колекциите на библиотеките?
- (8) Следва ли обхватът на изключението за обществено достъпните библиотеки, учебните заведения, музеите и архивните учреждения да бъде уточнен по отношение на:
  - а) смяната на формата;
  - б) броя копия, които могат да бъдат правени съгласно изключението;
  - в) сканирането на цели колекции, съхранявани от библиотеки.
- (9) Следва ли законът да бъде изяснен по отношение на това дали сканирането на произведения, които се съхраняват в библиотеки, с цел да се осигури възможност за търсене в тяхното съдържание чрез Интернет, надхвърля обхвата на настоящите изключения от авторското право?
- (10) Необходим ли е друг задължителен акт на Общността, който да третира проблемите на осиротелите произведения и да е с по-голяма правна сила от Препоръка на Комисията 2006/585/ЕО от 24 август 2006 г.?
- (11) Ако е така, следва ли това да се направи чрез изменение на Директивата от 2001 г. за авторското право в информационното общество или чрез самостоятелен акт?
- (12) Как следва да бъдат решени трансграничните аспекти на въпроса с осиротелите произведения, за да се гарантира признаване в целия ЕС на решенията, възприети от различните държави-членки?

---

²⁷

http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/hleg/hleg_meetings/index_en.htm

3.2. Изключение в полза на хората с увреждания

Хората с увреждания следва да имат възможност да се възползват от икономиката на знанието. В този смисъл те не само имат необходимост от физически достъп до учебните заведения или библиотеките, но и от възможност за достъп до произведения във формати, приспособени към техните потребности (например Брайлово писмо, едър шрифт, аудио книги и достъпни електронни книги).

Директивата съдържа изключение от правото на възпроизвеждане и правото на публично разгласяване в полза на хората с увреждания. Всички държави-членки са въвели това изключение, но въпреки това в някои национални закони то е ограничено до определени категории хора с увреждания (например изключението обхваща само хората с увредено зрение). Някои държави-членки изискват плащане на обезщетения на притежателите на правата за използването на произведения по това изключение.

Всеобщо съображение по отношение на хората с увреждания са разходите под формата на време и пари, необходими за създаването на достъпни копия на книги, които са налични само на хартия или в цифров формат, който не може лесно да бъде преработен в Брайлово писмо. Притежателите на права считат, че е необходимо да бъде гарантирана подходяща закрила срещу пиратството и злоупотребите, особено когато това засяга предоставянето на цифрови формати, които могат да бъдат лесно възпроизведени и незабавно разпространявани по Интернет.

Член 5, параграф 3, буква б) от директивата допуска използване без търговски характер, което е пряко свързано с увреждането и в степента, налагана от конкретното увреждане. Съображение 43 от директивата подчертава, че държавите-членки следва да приемат всички необходими мерки за улесняване на достъпа до произведения на лица с увреждания, които представляват пречка при използването на самите произведения, и да се обърне особено внимание на достъпните формати. Изключението в полза на хората с увреждания е сред изключенията от обществен интерес, по отношение на които държавите-членки се насърчават да предприемат необходимите мерки, ако липсват доброволни мерки от страна на притежателите на права, които да гарантират, че бенефициерите ще имат достъп до произведенията, закриляни с технологични мерки.

Всички държави-членки са въвели това изключение, но в някои национални закони то е ограничено до определени категории хора с увреждания (например във Великобритания²⁸ и България то се отнася само за хората с увредено зрение, в Латвия²⁹, Литва и Гърция³⁰ то е приложимо за хора с увредено зрение и слух). В Литва изключението е допълнително ограничено за целите на образованието и научните изследвания³¹. В Гърция изключението обхваща единствено възпроизвеждането и не включва разгласяването на произведения.

Съгласно съображение 36 от директивата, когато прилагат незадължителните разпоредби за изключения, държавите-членки могат да предвидят справедливо обезщетение. Някои държави-членки като Германия, Австрия и Нидерландия, изискват плащане на обезщетение на притежателите на правата за използването на произведения

²⁸ Раздели 31A-31F от „Copyright (Visually Impaired Persons) Act” („Закон за авторското право (хора с увредено зрение)”), 2002 г.

²⁹ Раздел 19 (1)(3) и Раздел 22 от Закона за авторското право, 2004 г.

³⁰ Член 28А от Закон 2121/1993.

³¹ Член 22 (1)(2) от Закона за авторското право, 2003 г.

по това изключение. Имайки предвид разходите за преработване на произведенията в достъпни формати и ограничените налични ресурси, възниква въпросът дали от бенефициерите на изключението следва да се изисква плащане на обезщетение на притежателите на правата или те следва да бъдат освободени от такова задължение.

Съгласно изследване на СОИС³², повод за всеобща загриженост са разходите и времето за създаване на достъпни копия на книги, налични само в хартиен или в цифров формат, който не може лесно да бъде преработен в Брайлово писмо. Директивата не изисква от притежателите на права да предоставят произведенията в определен формат. Въпросът е как да се предостави на съответните организации незащитено цифрово копие за създаване на достъпни формати по начин, който решава проблема на издателите със сигурността и закрилата на техните авторски права върху произведенията.

Съществуват примери за успешно сътрудничество между издатели и организации, представляващи хората с увредено зрение. В Дания електронните книги или аудио книгите, изработвани от датската Библиотека за незрящи, са снабдени с уникален идентификационен номер, който дава възможност за контрол върху използването на произведението и проследяването на евентуалните нарушители. Във Франция съществуват споразумения между неправителствената агенция BrailleNet и издатели за предоставяне на цифрови копия на произведения, които се съхраняват на специализиран защитен сървър, достъпен само за сертифицирани организации.

Притежателите на права считат, че трябва да бъде гарантирана подходяща закрила срещу пиратството и злоупотребите, особено когато това засяга предоставянето на цифрови формати, които могат да бъдат лесно възпроизвеждани и незабавно разпространявани по Интернет. Един от постижимите начини е система от доверени посредници, като например специализирани библиотеки или организации, представляващи хората с увреждания, които могат да преговарят с притежателите на права и да встъпват в споразумения. Такива споразумения регламентират различни видове ограничения и гаранции в полза на притежателите на правата, които целят предотвратяване на злоупотреби.

Повод за загриженост във връзка с казаното е, че в Директива 96/9/ЕО за правна закрила на базите данни³³ няма специална разпоредба, която да въвежда изключение за хората с увреждания. Член 6, параграф 2 от тази директива предвижда изключения за преподавателски или научноизследователски цели, както и за възпроизвеждането за лично ползване, но не посочва изключение за хората с увреждания. Това поражда загриженост, че изключението за хората с увреждания по член 5, параграф 3, буква б) от Директива 2001/29 може да не бъде спазено чрез позоваване на разпоредбите за закрилата на базите данни с аргумента, че дадено литературно произведение е едновременно закриляно и като база данни. Както е посочено в Работния документ на службите на Комисията от 19 юли 2004 г., тази ситуация може да възникне когато литературното произведение, например енциклопедия, е закриляно едновременно и като произведение, и като база данни.

---

³² Изследване на ограниченията и изключенията от авторското право за хората с увредено зрение, изготвено от Дж. Съливан за Постоянния комитет за авторското право и сродните му права на СОИС (2006), стр. 71-72.

³³ Директива 96/9/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 1996 г. за правна закрила на базите данни, ОВ L 77, 27.3.1996 г., стр. 20-28.

Въпроси:

- (13) Следва ли хората с увреждания да встъпват в лицензионни споразумения с издателите, за да се разшири достъпът до произведения? Ако това е така, кои видове лицензиране биха били най-подходящи? Съществуват ли вече лицензионни споразумения за разширяване на достъпа на хората с увреждания до произведения?
- (14) Следва ли да има задължителни разпоредби, че произведенията се предоставят на разположение на хора с увреждания в определен формат?
- (15) Следва ли да има уточнение, че изключението се отнася за увреждания, различни от зрителните и слуховите увреждания?
- (16) Ако това е така, кои други увреждания следва да бъдат включени като имащи практическо значение за разпространението на знания по електронен път?
- (17) Следва ли националните закони да уточняват, че от бенефициерите на изключението за хора с увреждания не следва да се изисква да плащат за това, че за да използват дадено произведение, то трябва да бъде преработено в достъпен формат?
- (18) Следва ли Директива 96/9/ЕО за правна закрила на базите данни да има специфично изключение в полза на хората с увреждания, което да се прилага както към оригиналните бази данни, така и към тези, които са обект на особени права?

3.3. Разпространение на произведения за преподавателски и изследователски цели

Преподавателите и учащите все повече разчитат на цифровите технологии, за да си осигурят достъп или да разпространяват учебни материали. Ученето, базирано на мрежи, днес представлява значителна част от нормалните дейности по учебните програми. При все че разпространението на учебни материали чрез онлайн мрежи може да има благотворен ефект върху качеството на европейското образование и изследователска дейност, то може да води след себе си и риска от накърняване на авторското право, когато цифровизацията и/или предоставянето на разположение на копия от изследователски и учебни материали са обхванати от авторско право.

Изключението в обществен интерес за преподавателски и изследователски цели бе създадено с цел съгласуване на законните интереси на притежателите на права с по-голямата цел за достъп до знания. Директивата за авторското право позволява на държавите-членки да предвиждат изключения от или ограничения на правото на възпроизвеждане и правото на публично разгласяване, когато произведението се използва „с единствена цел за илюстриране при преподаване или научни изследвания, с уговорка да се посочи източникът, освен ако това не се окаже невъзможно, включително името на автора.“ Това изключение често бива прилагано в ограничен смисъл и не обхваща дистанционното обучение или ученето с помощта на Интернет в домашна среда. Освен това изключението често обхваща единствено копирането на откъси от изследователски материали, а не на цялото произведение. В някои случаи държавите-членки прилагат изключение за преподавателска дейност, без да предвиждат изключение за изследователска дейност.

При приемането на директивата е било взето предвид както традиционното преподаване в класната стая, така и модерните методи за електронно обучение. Поради това, в съображение 42 се посочва, че член 5, параграф 3, буква а) може да се прилага също и при дистанционното обучение. Текстът на самия член 5, параграф 3, буква а) обаче, не доуточнява това, тъй като не съдържа нито определение за концепциите „преподаване“, „научни изследвания“ или „илюстриране“, нито допълнителни обяснения относно обхвата на това изключение. Съображение 42 се позовава на нестопанския характер на преподаването и научните изследвания като определящ критерий за прилагане на изключението, независимо от организационната структура и начините за финансиране на съответното учреждение където се извършват тези дейности. По този начин директивата е предоставила на държавите-членки голяма степен на свобода при прилагането, като им позволява да определят границите на разрешената употреба във връзка с това изключение.

Държавите-членки са възприели различен подход към използването на произведения за илюстриране при преподаване или научни изследвания. В някои страни като Дания, Финландия, Швеция и Франция (до януари 2009 г.) произведения за илюстриране при преподаване и научни изследвания се използват при условие, че има сключени разширени колективни споразумения между организациите за колективно управление на авторските права и учебните заведения. Въпреки предимствата на системата за разширено колективно лицензиране (институциите могат да договорят такива условия на договорите, които са най-добре адаптирани към техните потребности), тази форма на лицензиране поражда риска да не бъде постигнато споразумение или да бъде

постигнато твърде ограничително споразумение, като по този начин се създават условия за правна несигурност за учебните заведения³⁴.

В държавите-членки където изключението за преподавателска и изследователска дейност е отразено в националното законодателство, съответните разпоредби се различават в значителна степен. Докато някои страни разширяват изключението, така че да включва правото на публично разгласяване и правото на предоставяне на публично разположение (например Белгия, Люксембург, Малта и Франция (от януари 2009 г.)), други го ограничават до правото на възпроизвеждане (Гърция, Словения) или разрешават публично разгласяване само при условие, че то не може да бъде осъществявано извън територията на учебното заведение (Обединеното кралство). Германия, от друга страна, прави разграничение между преподавателските и изследователските дейности; за първите позволява използването на закриляни произведения само при преподаване в класната стая и чрез вътрешната мрежа, където то е ограничено до група учаци, посещаващи определен курс. Подходът спрямо изследователските дейности е по-малко рестриктивен, тъй като предоставянето на разположение на произведения е разрешено „за целите на собствена изследователска дейност“ и „за ограничен брой участници“³⁵.

По отношение на начина на копиране, повечето държави-членки не правят разграничение между аналоговите и цифровите копия и поради тази причина от изключението са обхванати и двата начина. Формулировката на унгарския Закон за авторското право обаче, ограничава обхвата на изключението само до аналогово възпроизвеждане. В Дания също няма споразумение за цифрово копиране между управителите на колективни права и учебните заведения. На университетите и училищата е предоставен лиценз, обхващащ единствено правенето на хартиени копия на откъси от произведения. Единственият разширен колективен лиценз, който включва дейности като сканиране, отпечатване, изпращане чрез електронна поща, сваляне и съхраняване, е издаден по отношение на използването на произведения в Интернет в така наречените колежи за подготовка на учители.

Различното третиране на един и същи акт в различните държави-членки може да доведе до правна несигурност относно това какво е разрешено в рамките на това изключение, особено когато преподаването и изследователската дейност се извършват в транснационална рамка. Все по-голям брой учаци и изследователи предпочитат да имат достъп до съответните учебни ресурси не само в традиционната среда на класната стая, но и чрез използването на онлайн мрежи без никакви ограничения за време и географско разположение. Разпоредби, които разрешават само репрографско копиране на произведения или изискват учащите да присъстват физически на територията на

---

³⁴ Такъв бе случаят във Франция, където само през 2005 г. бяха сключени пет секторни споразумения относно използването на произведения за илюстриране при преподаване или научни изследвания, последвани от съвместна декларация на Министерството на националното образование като представител на учебните заведения и на Министерството на културата като представител на притежателите на права. В процеса на въвеждане на директивата, в резултат от намесата на учебните заведения, и по-специално на университетите, за първи път във френския Кодекс за интелектуална собственост бе въведено изключение, уреждащо използването на произведения за илюстриране при преподаване или научни изследвания; тази разпоредба, заменяща предишната система със сключване на договори, ще влезе в сила през януари 2009 г.

³⁵ Раздел §52a от UrhG (германският Закон за авторското право) също изисква потребителите да заплащат справедливо обезщетение на притежателите на права за предоставяне на произведението на разположение.

учебното заведение, не позволяват на тези учебни заведения да се възползват от потенциала на новите технологии и да предлагат програми за дистанционно обучение. Както се посочва в обзора Gowers, „това означава, че дистанционно обучаващите се са поставени в по-неблагоприятно положение в сравнение с тези в учебното заведение и така тези ограничения имат непропорционален ефект върху учащи с увреждания, които могат да работят от разстояние. (...) Съответното изключение от авторското право следва да се разшири така, че да даде възможност пасажи от произведения да бъдат предоставяни на разположение на учащи по електронната поща или във виртуална учебна среда.“³⁶

Друга разлика между държавите-членки е свързана с дължината на откъсите от произведения, които могат да бъдат възпроизвеждани или предоставяни на разположение за преподавателски и изследователски цели. В тази връзка изключението може да обхваща цялото произведение (Малта), статии от списания и кратки откъси от произведения (Белгия, Германия или Франция) или само кратки откъси от произведения, или пък не се прави разграничение между различните видове (и обем) на произведенията (Люксембург). По отношение на последния пример, произведения от рода на статии от списания практически могат да бъдат считани като попадащи извън обхвата на изключението, тъй като обикновено няма голям интерес към използването за преподаване или научноизследователска дейност само на кратък фрагмент от статия в списание.

Що се отнася до институциите, които биха могли да имат полза от изключението за преподаване или научноизследователска дейност, държавите-членки са приели също различни решения. Докато германският Закон за авторското право говори за „училища, университети, центрове за професионално обучение и центрове за обучение и повишаване на квалификацията с нестопанска цел“, други държави като Обединеното кралство използват общия термин „учебни заведения“ без допълнителни подробности, а в същото време френският Кодекс за интелектуална собственост не дава никакви указания по отношение на институциите, за които се отнася изключението и повтаря формулировката на член 5, параграф 3, буква а): „за илюстриране при преподаване или научни изследвания“. В Испания и Гърция изключението обхваща единствено преподаването и по този начин изключва изследователските дейности.

Освен известна степен на правна несигурност, дължаща се на ограничената хармонизация, горепосочените разлики могат да се окажат проблем когато учащите се записват за курсове в други страни в рамките на форми на дистанционно обучение, или когато преподаватели и изследователи извършват своята дейност в няколко институции, намиращи се в различни страни. В зависимост от държавата, едни и същи действия могат да бъдат съответно законни или незаконни. Причините за този проблем се коренят в различните начини, по които държавите-членки са приложили изключението в националното си законодателство. Поради това вече са налице призови за въвеждане в директивата на задължително изключение за преподаване и научни изследвания, с ясно определен обхват. В обзора Gowers например, се препоръчва образователното изключение „да бъде определено по категория на използване и дейност, а не по носител или местоположение“.³⁷

---

³⁶ Обзорът Gowers относно интелектуалната собственост 2006 г., параграфи 4.17 и 4.19

³⁷ Обзорът Gowers относно интелектуалната собственост 2006 г., параграф 4.15

Придаването на задължителен характер на изключението и допълнителното изясняване на обхвата му, обаче, не предполагат неговото разширяване, тъй като трябва да бъдат отчетени интересите на притежателите на права. По отношение на изключението от правото на публично разгласяване за целите на илюстрирането при преподаване или научни изследвания например, в обзора Gowers е посочено, че „ще бъде необходимо да се гарантира, че достъпът до такива (учебни и изследователски) материали няма да бъде достъпен за обществеността“³⁸, а единствено за ограничена аудитория от учащи и изследователи. В същия дух, в съображение 44 от Директивата за авторското право се посочва, че „предвиждането на такива изключения или ограничения от държавите-членки следва по-специално надлежно да отразява нарасналото икономическо въздействие, което може да имат такива изключения или ограничения в контекста на новата електронна среда.

Следователно обхватът на някои изключения или ограничения може да е необходимо да бъде още по-ограничен по отношение на ново използване на произведения, закриляни от авторското право или други закриляни обекти.“ Трябва да се установи подходящо равновесие между гарантирането на адекватно ниво на закрила за изключителните права и, едновременно с това, повишаването на конкурентоспособността на европейското образование и изследователска дейност.

Въпроси:

- (19) Следва ли научно-изследователската общност да встъпва в лицензионни споразумения с издателите, за да разшири достъпа до произведения? Има ли примери за успешни лицензионни споразумения, осигуряващи възможност за онлайн използване на произведения за целите на преподавателската или изследователската дейност?**
- (20) Следва ли изключението за преподаване и изследователска дейност да се уточни, така че да включва съвременните форми на дистанционно обучение?**
- (21) Следва ли да има уточнение, че изключението за преподаване и изследователска дейност обхваща не само материали, използвани в класните стаи или учебните заведения, но и използването на произведения у дома за учебна самоподготовка?**
- (22) Следва ли да има правила за задължителен минимум по отношение на големината на откъсите, които могат да бъдат възпроизвеждани или предоставяни на разположение за преподавателски и изследователски цели?**
- (23) Следва ли да има задължително минимално изискване изключението да обхваща както преподавателската, така и изследователската дейност?**

---

³⁸

Обзорът Gowers относно интелектуалната собственост 2006 г., параграф 4.18

3.4. Съдържание, създадено от потребител

Потребителите са не само ползватели, но все по-често и създатели на съдържание. Конвергенцията води до развитие на нови приложения, които използват възможностите на информационните и комуникационните технологии, за да включат потребителите в създаването и разпространението на съдържание. Web 2.0 приложенията от рода на блогове, подкасти, уики или споделяне на видео позволяват на потребителите много лесно да създават и споделят текст, видео или снимки и да играят по-активна роля на сътрудничество в създаването на съдържание и разпространението на знания. Въпреки това има значителна разлика между съдържанието, създадено от потребители, и съществуващо съдържание, което е просто качено от потребители и обикновено е закриляно от авторско право. В едно изследване на ОИСР, съдържанието, създадено от потребители, е определено като „съдържание, предоставено на публичен достъп чрез Интернет, което отразява определени творчески усилия, и което е създадено извън професионалната работа и практики“³⁹.

Понастоящем Директивата не съдържа изключение, което би позволило използването на съществуващо съдържание, закриляно от авторското право, за създаване на нови или производни произведения. Задължението за уреждане на правата преди преобразуването на съдържанието да може да бъде предоставяно на разположение, може да се възприема като бариера пред новаторството, защото блокира разпространението на нови и евентуално ценни произведения. Все пак преди да може да бъде въведено каквото и да било изключение за преобразуващи произведения, би следвало внимателно да се определят условията, при които да бъде разрешено преобразуващото използване, така че то да не противоречи на икономическите интереси на притежателите на правата върху оригиналното произведение.

Имаше призови за приемане на изключение за преобразуващо съдържание, създадено от потребител. По-специално, в обзора Gowers се препоръчва създаването на изключение за „творчески, преобразуващи или производни произведения“⁴⁰, в рамките на параметрите на тристъпковия тест от Бернската конвенция. В обзора се признава, че това би било в противоречие с директивата, и поради това се призовава за нейното изменение. Целта за въвеждането на такова изключение би била да се насърчи новаторското използване на произведения и да се стимулира създаването на добавена стойност⁴¹.

Съгласно Бернската конвенция, преобразуващото използване би било обхванато *prima facie* от правото на възпроизвеждане⁴² и правото на преработка. Евентуалното изключение от тези права би трябвало да премине тристъпковия тест. По-специално, то би трябвало да бъде по-прецизно и да се позовава на конкретна обосновка по линия на дадена политика или на типове основателно използване. Също така то би трябвало да

---

³⁹ Интернет за всички и съдържание, създадено от потребители, ОИСР 2007 г., стр. 9.

⁴⁰ Препоръка 11.

⁴¹ Обзорът се позова еднозначно на „преобразуващото използване“ съгласно законодателството на САЩ и на примера за компилиране на откъси в музикалната хип-хоп индустрия. Въпреки това в законодателството на САЩ преобразуващото използване само по себе си не осигурява правна защита срещу нарушаването на авторското право. Вместо това то е едно от условията, които се изискват, за да може към използването да се прилага предвидената в раздел 07 от Закона за авторското право на САЩ правна защита за добросъвестно използване.

⁴² Член 9 от Бернската конвенция.

бъде ограничено до кратки заемки (кратки пасажии, които не включват особено обемисти заемки), като така не нарушава правото на преработка⁴³.

Някои от изключенията в директивата осигуряват известна гъвкавост във връзка със свободното използване на произведения. Освен горепосочените изключения, член 5, параграф 3, буква г) позволява цитиране „за целите като критика или обзор“. Следователно, критиката или обзорът са единствените примери за евентуални основания за цитатите. Това предполага, че на член 5, параграф 3, буква г) може да бъде вменен по-широк обхват, въпреки че цитатите трябва да са ограничени дотолкова „доколкото се изисква от конкретната цел“ и в съответствие със „справедливата практика“. Анализът на самото произведение задължително да бъде „конкретна цел“ на коментара. Заемка, която е добросъвестна във връзка с коментар върху определено произведение обаче, може да се превърне в недобросъвестна практика, ако е с цел коментар върху по-широка тема. Друго изключение, допускащо известна степен на гъвкавост, е член 5, параграф 3, буква к) от директивата, което позволява използването „за целите на карикатурата, пародията или имитацията на друго литературно произведение“. Въпреки че тези видове използване не са дефинирани, те позволяват на потребителите да използват повторно елементи от предходни произведения за свои собствени творчески цели или цели, свързани с преобразуване.

Въпроси:

- (24) Следва ли да има по-прецизни правила относно действията, които крайните потребители могат или не могат да извършват когато използват материали, закриляни от авторското право?
- (25) Следва ли в директивата да бъде въведено изключение за съдържание, създадено от потребител?

4. ПОКАНА ЗА КОМЕНТАРИ

Комбинираното действие на широките изключителни права с конкретни и ограничени изключения повдига въпроса дали изчерпателният списък на изключенията по директивата постига „справедлив баланс между правата и интересите на [...] различните категории притежатели на права и ползватели“⁴⁴.

За да се счита, че анализът е далновиден, той трябва да установи дали балансът, осигурен от директивата, е все още в крак с бързо променящата се среда. Технологиите, както и социалните и културните практики, непрекъснато подлагат на изпитание баланса, постигнат в законодателството, докато в същото време новите пазарни играчи като интернет търсачките, се стремят да прилагат тези промени в новите бизнес модели. Това развитие има и потенциала да прехвърля стойност между различните субекти, действащи в онлайн средата, и да влияе на равновесието между тези, които притежават права върху цифрово съдържание, и тези, които осигуряват технологии за движение в Интернет.

Именно в светлината на тези обстоятелства настоящата Зелена книга търси мнението на всички заинтересовани страни относно новите моменти в областта на разгледаните по-горе технологии и право. Зададените въпроси са единствено с насочваща цел, като

---

⁴³ Бернска конвенция, член 12, Право на преработка, аранжимент и други изменения.

⁴⁴ Съображение 31.

заинтересованите страни са свободни да подадат коментари по всякакви други въпроси, които са разгледани или споменати в настоящата Зелена книга.

Отговорите и коментарите, които могат да обхващат всички или само ограничен брой от поставените по-горе проблеми, следва да бъдат получени в срок до 30 ноември 2008 г. на следния адрес:

markt-d1@ec.europa.eu.

Ако заинтересованите страни желаят да подадат поверителни отговори, те следва да посочат ясно коя част от коментара им е поверителна и не следва да бъде публикувана на страницата на Комисията в Интернет . Всички други внесени коментари, които не са ясно обозначени като поверителни, могат да бъдат публикувани от Комисията.